

Wojewódzki
Urząd
Pracy
w Krakowie

EDUKACJA I WYKSZTAŁCENIE W MAŁOPOLSCE

RAPORT ZA ROK 2008

Maj 2009 r.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Wojewódzki
Urząd
Pracy
w Krakowie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Raport powstał w ramach projektu „Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji”, realizowanego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie.

Projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

SPIS TREŚCI:

1.	WPROWADZENIE	5
2.	STRUKTURA WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW	6
3.	EDUKACJA PRZEDSZKOLNA	7
4.	SZKOLNICTWO DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	8
4.1	Nauka języków obcych.....	9
4.2	Komputeryzacja	10
4.3	Egzaminy zewnętrzne.....	2
5.	SZKOLNICTWO WYŻSZE	15
6.	KSZTAŁCENIE DLA DOROSŁYCH	18
6.1	Instytucje szkoleniowe.....	18
6.2	Uczestnictwo Małopolan w kształceniu ustawicznym	22
6.3	Kształcenie osób w wieku okołoemerytalnym.....	24
7.	WNIOSKI.....	26

1. WPROWADZENIE

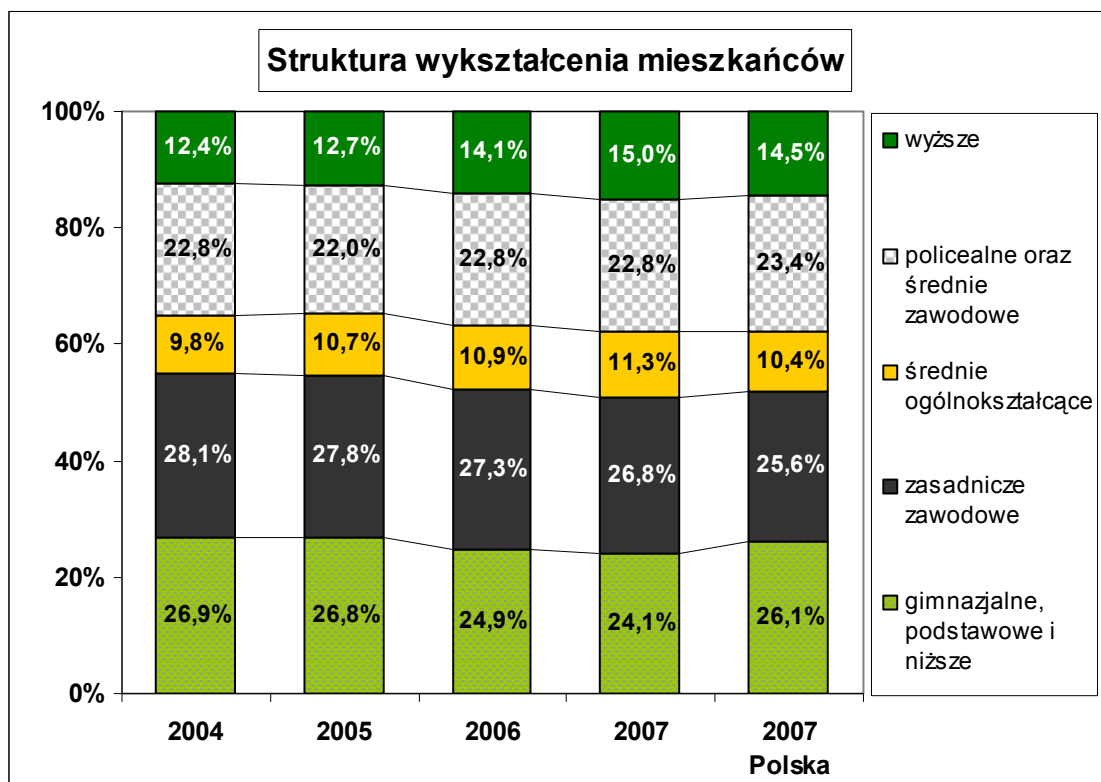
Opracowanie „Edukacja i kształcenie w Małopolsce. Raport za rok 2008” zawiera informacje na temat stanu systemu szkolnictwa w Małopolsce. Prezentowane dane pokazują sytuację w województwie w odniesieniu do sytuacji w całym kraju, a także w odniesieniu do sytuacji w poprzednich latach.

Raport zaczyna się od omówienia struktury wykształcenia mieszkańców Małopolski. W następnej kolejności przedstawiono poszczególne szczeble kształcenia, zaczynając od edukacji przedszkolnej na kształceniu dorosłych kończąc. W rozdziale dotyczącym szkolnictwa dla dzieci i młodzieży pokazana została struktura uczniów według typów szkół w roku szkolnym 2007/2008, nauczanie języków obcych oraz poziom komputeryzacji w szkołach różnego typu. Dość obszernie została potraktowana tematyka egzaminów wieńczących edukację, tj. sprawdzianu po szóstej klasie podstawówki, egzaminu gimnazjalnego oraz matury. Odnośnie szkolnictwa wyższego zaprezentowano m.in. strukturę studentów według typów szkół oraz nauczanych kierunków w roku akademickim 2007/2008. W części poświęconej kształceniu dorosłych, obok struktury uczniów tych placówek znalazło się omówienie: działalności instytucji szkoleniowych, uczestnictwa Małopolan w kształceniu ustawicznym oraz aktywności edukacyjnej osób w wieku okołoemerytalnym.

Całość opracowania zamykają główne wnioski. Stanowią one podsumowanie informacji zebranych na temat kształcenia w Małopolsce w 2008 roku. Wskazują także obszary, które wymagają podjęcia działań zmierzających do poprawy sytuacji.

2. STRUKTURA WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

Zmiany w strukturze wykształcenia mieszkańców województwa małopolskiego na przestrzeni ostatnich lat utrzymują stały trend. W 2007 roku, podobnie jak w latach ubiegłych wzrost odsetek mieszkańców Małopolski posiadających wykształcenie wyższe - z 15% udziałem, Małopolska pozostaje nieznacznie powyżej średniej krajowej (14,5%)¹. Sukcesywnie rośnie także odsetek Małopolan z wykształceniem ogólnokształcącym – w 2007r. wyniósł 11,3% i był niemal o procent większy niż w całej Polsce (10,4%). W województwie małopolskim procent mieszkańców z wykształceniem policealnym oraz średnim zawodowym właściwie nie ulega zmianom (z wyjątkiem nieznacznego wahanicia w 2005r.) i wynosi 22,8%. Stopniowo maleje za to udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym, a także gimnazjalnym, podstawowym i niższym. Niemniej w przypadku wykształcenia zasadniczego zawodowego ten udział cały czas jest wyższy niż średnio w kraju (Małopolska – 26,8%, Polska – 25,6%). Natomiast w odniesieniu do mieszkańców z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym ich odsetek w województwie jest mniejszy niż w całej Polsce (Małopolska – 24,1%, Polska – 26,1%).

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

¹ W momencie przygotowywania opracowania nie były dostępne dane za rok 2008.

3. EDUKACJA PRZEDSZKOLNA

Celem wychowania przedszkolnego jest zapewnienie dzieciom opieki oraz przygotowanie ich do nauki w szkole². Placówki wychowania przedszkolnego (przedszkola i oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych) przyjmują dzieci w wieku od lat 3, do momentu rozpoczęcia przez nie nauki w systemie szkolnym. Oddziały przedszkolne są przede wszystkim przeznaczone dla dzieci sześciolletnich, które mają obowiązek odbycia rocznego przygotowania do rozpoczęcia edukacji w szkole podstawowej.

Wśród placówek wychowania przedszkolnego funkcjonują przedszkola specjalne, przyjmujące pod opiekę dzieci wymagające specjalnej opieki, z niepełnosprawnością ruchową, przewlekle chore, z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, a także z zaburzeniami zachowania. Przedszkole specjalne może być placówką samodzielną lub związaną organizacyjnie ze szkołą specjalną, ośrodkiem szkolno-wychowawczym lub zakładem opieki zdrowotnej.

Ponadto, wychowanie przedszkolne może być prowadzone w następujących, innych niż przedszkola i oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, formach³:

- w zespołach wychowania przedszkolnego, w których zajęcia są prowadzone w niektóre dni tygodnia;
- w punktach przedszkolnych, w których zajęcia są prowadzone przez cały rok szkolny, z wyjątkiem przerw ustalonych przez organ prowadzący.

Wychowanie przedszkolne w roku szkolnym 2007/2008 w Małopolsce oferowane było ogółem w 1,7 tys. placówkach, z czego na wsiach zlokalizowanych było 1,2 tys.⁴. W ramach tych placówek 792 to przedszkola, a 957 to oddziały przedszkolne (na wsiach to odpowiednio 398 i 796). Wychowaniem przedszkolnym w roku szkolnym 2007/2008 w Małopolsce objętych było ogółem 78,5 tys. dzieci, z czego na wsiach 33,2 tys. dzieci. Ilość nauczycieli pracujących we wszystkich typach placówek ogółem to 5,4 tys., z czego 2,1 tys. pracowało na obszarach wiejskich.

² Sprawy związane z realizacją wychowania przedszkolnego regulują przepisy art. 14-16 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572)

³ Ujednolicony tekst rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 stycznia 2008 r. w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania, uwzględniający zmiany wprowadzone rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 czerwca 2008.

⁴ Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2007/2008, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2008.

Wychowanie przedszkolne w Małopolsce w roku 2007/2008⁵

Rodzaj placówki	Ilość w Małopolsce		Ilość dzieci uczęszczających		Ilość nauczycieli	
	Ogółem	w tym na wsiach	Ogółem	w tym na wsiach	Ogółem	w tym na wsiach
Ogółem w Małopolsce	1 749	1 194	78 531	33 287	5 438	2 122
Przedszkola	792	398	61 499	20 731	4 405	1 336
Oddziały przedszkolne przy szkole podstawowej	957	796	17 032	12 556	1 033	786

Źródło: GUS

Z danych ogólnopolskich wynika⁶, że powszechnie objęte przygotowaniem do zajęć szkolnych są dzieci sześciolatnie. W skali kraju jest to niemal 95% uczestnictwa. Natomiast w miastach poziom ten niejednokrotnie przekraczał 100%, ze względu na dowożenie dzieci z obszarów wiejskich (w przypadku rodziców pracujących w miastach) oraz uczęszczanie dzieci obcokrajowców. Pozostałe dane są znacznie mniej optymistyczne. Bardzo niewielka jest ilość dzieci niepełnosprawnych objętych wychowaniem przedszkolnym, w skali całego kraju jest to niespełna 1,5% spośród wszystkich. Według źródeł krajowych, nieco ponad 2/3 wszystkich dzieci w wieku 3-5 lat w miastach uczęszcza do przedszkoli lub oddziałów przedszkolnych, w przypadku dzieci mieszkających na obszarach wiejskich jest to niespełna 40%. Jest to najgorszy wynik w Europie⁷.

4. SZKOLNICTWO DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

Celem głównym rozwoju edukacji w Polsce jest podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, tak by wykształcenie co najmniej średnie stało się bardziej powszechne⁸. Na podstawie danych prezentujących strukturę uczniów zarówno w Małopolsce, jaki i całym kraju widać, że główny nacisk został położony na kształcenie ogólne.

Uczniowie szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz liceów ogólnokształcących stanowią razem niemal 80% wszystkich uczniów. Na przestrzeni ostatnich lat stopniowo rośnie

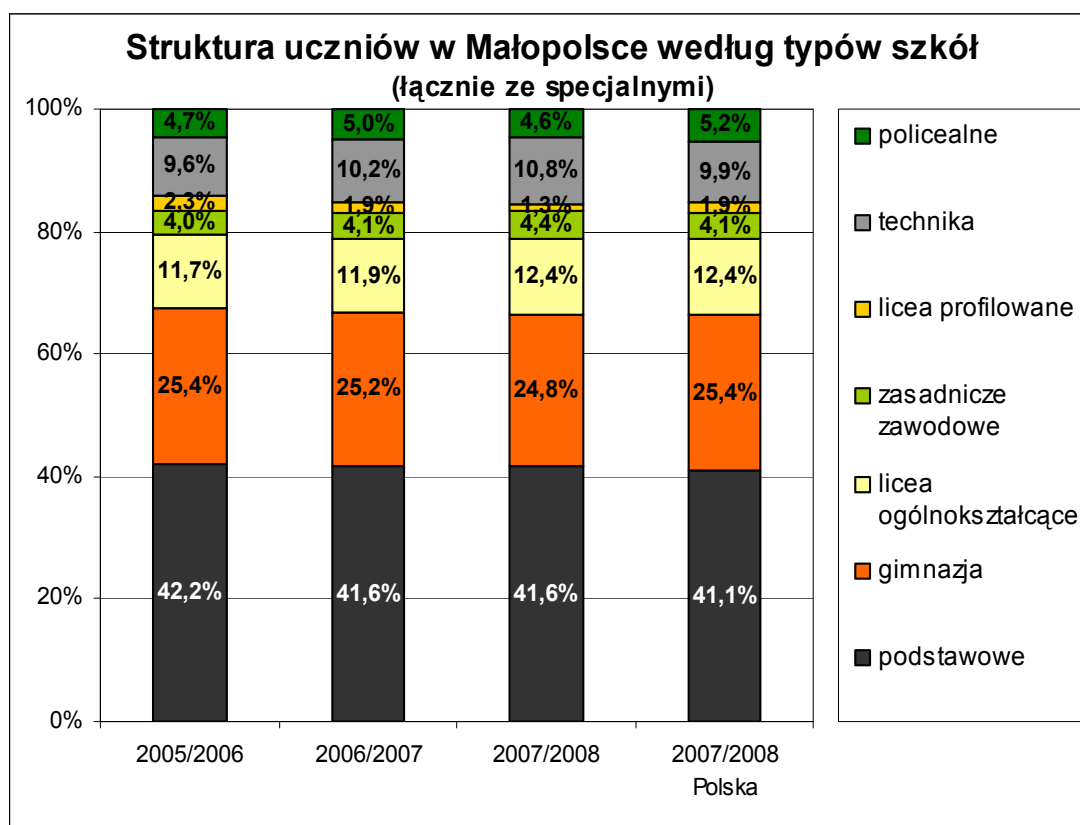
⁵ Ibidem

⁶ Ibidem

⁷ Dane Eurostat, 2006. Badanie dotyczyło 16 krajów europejskich.

⁸ Strategii rozwoju edukacji na lata 2007 – 2013, Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu, Warszawa, Sierpień 2005.

odsetek uczniów pobierających edukację w liceach ogólnokształcących. W roku szkolnym 2007/2008 wyniósł tyle samo, co w całym kraju tj. 12,4%. W przypadku kształcenia zawodowego po znaczącym spadku po roku 1999/2000, na przestrzeni ostatnich trzech lat obserwowany jest stopniowy wzrost udziału uczniów zasadniczych szkół zawodowych i techników w ogólnej strukturze uczniów w Małopolsce. Wydaje się, że wzrost ten odbywa się w głównej mierze kosztem liceów profilowanych i szkół policealnych, w których uczy się z roku na rok coraz mniej młodzieży. Pod względem udziału szkolnictwa zawodowego w 2007/2008 roku Małopolska nieznacznie różniła się od średniej krajowej. W zasadniczych szkołach zawodowych kształciło się w Małopolsce 4,4% uczniów, a w Polsce 4,1%; w technicach w Małopolsce 10,8% , a w Polsce 9,9%; w liceach profilowanych 1,3% w Małopolsce i 1,9% w Polsce oraz w szkołach policealnych 4,6% w Małopolsce i 5,2% w Polsce.

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

Zmiany w strukturze uczniów pociągają konieczność dopasowania do niej odpowiedniej liczby szkół. Wraz ze zmniejszeniem zainteresowania nauką w pewnych typach szkół pojawia się konieczność redukcji ilości tych placówek. I tak w Małopolsce w ostatnich trzech latach obserwowany jest znaczący spadek liczby szkół policealnych i liceów profilowanych. Stopniowo ubywa także zasadniczych szkół zawodowych, a także szkół

podstawowych, co może być spowodowane zamykaniem małych szkół i przenoszeniem ich do większych ośrodków miejskich. Sukcesywnie przybywa za to gimnazjów. Warto zauważyć także, że w roku szkolnym 2007/2008 odnotowano znaczny przyrost techników.

Liczba szkół w Małopolsce (łącznie ze szkołami specjalnymi)

Typ szkoły	2005/2006	2006/2007	2007/2008
podstawowe	1527	1524	1498
gimnazja	706	714	718
licea ogólnokształcące	206	204	204
zasadnicze zawodowe	165	164	160
licea profilowane	117	99	86
technika	207	206	215
policealne	298	305	259

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

4.1 Nauka języków obcych

Nauczanie języka obcego może mieć charakter obowiązkowy lub dodatkowy. Nauczanie obowiązkowe prowadzone jest w ramach nauczania programowego, natomiast nauczanie języka obcego jako przedmiotu dodatkowego w ramach godzin będących do dyspozycji dyrektora szkoły⁹.

W ramach przedmiotu obowiązkowego, we wszystkich typach szkół w Małopolsce, najczęściej nauczano języka angielskiego. W 2007/2008 roku szkolnym 80,3% ogółu wszystkich uczniów kształciło się w tym właśnie języku, co stanowi o 14% więcej niż w roku 2006/2007 (66,3% ogółu uczniów). Drugim, pod względem liczby uczącej się młodzieży był język niemiecki, w lekcjach którego uczestniczył średnio co trzeci uczeń¹⁰.

Odsetek uczniów szkół podstawowych uczących się obowiązkowo języka angielskiego był niższy niż wskaźniki nauczania tego języka w innych typach szkół (za wyjątkiem szkół policealnych, gdzie lekcje z języka obcego nie są uwzględnione w ramowym planie nauczania), co wynika faktu, że w klasach 1-3 język nauczany jest jako przedmiot dodatkowy. W gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych młodzież właściwie powszechnie uczestniczyła w lekcjach języka angielskiego. Dodatkowo w szkołach ponadgimnazjalnych obserwuje się stosunkowo wysoki odsetek uczących się francuskiego i rosyjskiego.

⁹ Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2007/2008, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 2008.

¹⁰ Edukacja w województwie małopolskim w roku szkolnym 2007/2008. Informacja sygnalna, Urząd Statystyczny w Krakowie, 2008.

Najmniejszą popularnością w małopolskich szkołach cieszą się języki: hiszpański, łaciński i włoski. Nauczane są obowiązkowo właściwie tylko w szkołach ponadgimnazjalnych i obejmują znikomy procent młodzieży.

Nauczanie języków obcych jako przedmiotu obowiązkowego w szkołach dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2007/2008¹¹

	angielski	francuski	hiszpański	łaciński	niemiecki	rosyjski	włoski
szkoły podstawowe	73,2%	0,3%	0,0%	0,0%	9,3%	0,1%	0,0%
gimnazja	83,1%	1,2%	0,1%	0,0%	23,0%	0,5%	0,1%
szkoły ponadgimnazjalne	87,7%	11,6%	0,6%	2,9%	64,7%	8,4%	1,4%
szkoły policealne	22,2%	2,1%	0,0%	0,0%	3,4%	1,6%	0,0%

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

Popularność języków obcych nauczanych w ramach przedmiotu dodatkowego, zmienia się w zależności od typu szkoły. W roku szkolnym 2007/2008 najwięcej uczniów szkół podstawowych (16,9%) uczestniczyło w lekcjach angielskiego, a gimnazjalistów (38%) w zajęciach z języka niemieckiego.

4.2 Komputeryzacja

Szkoły pełnią ważną rolę w przygotowaniu młodzieży do sprawnego posługiwania się komputerem oraz korzystania z Internetu. Posiadanie odpowiedniego sprzętu warunkuje w tym wypadku skuteczną edukację.

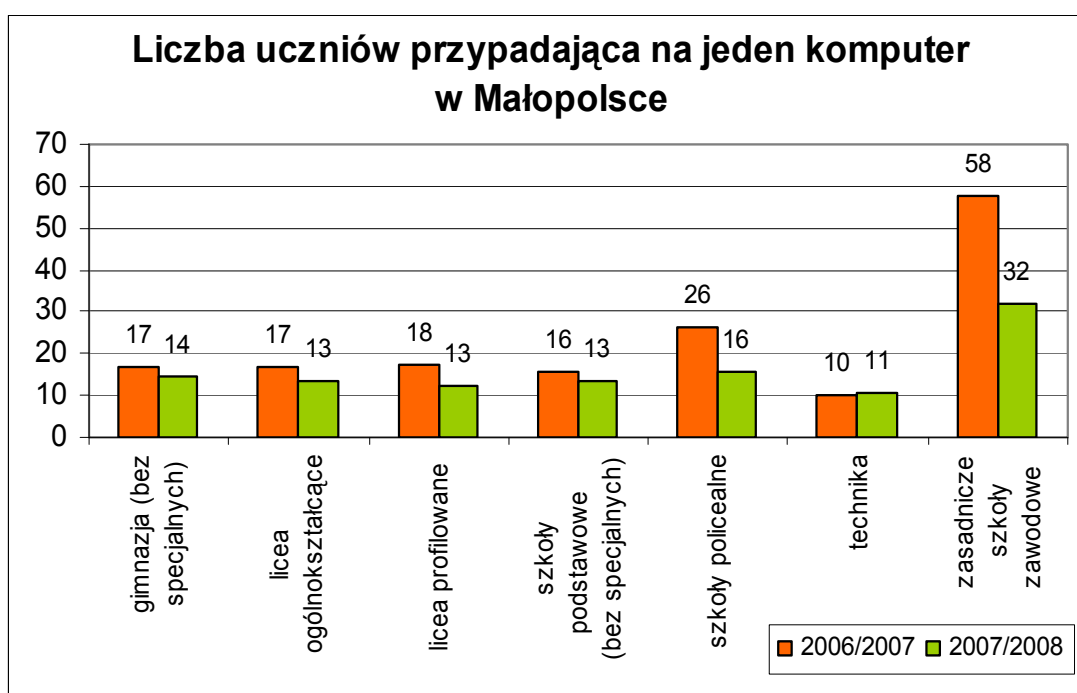
Dane z roku szkolnego 2007/2008 pokazują, że 93,1% szkół podstawowych w Małopolsce dysponowało komputerami przeznaczonymi do użytku uczniów, w tym 87,2% miało podłączenie do Internetu. W przypadku gimnazjów 79,8% było wyposażonych w komputery, z czego 78,0% posiadało także dostęp do Internetu. Spośród wszystkich ponadgimnazjalnych szkół zawodowych i policealnych dla dzieci i młodzieży 40,9% dysponowało komputerem, a 40,2% także Internetem¹². Z grupy szkół ponadgimnazjalnych najlepiej wyposażone w komputery były licea ogólnokształcące. 73,0% posiadało niezbędny sprzęt, w tym 72,5% z dostępem do Internetu¹³.

¹¹ Procenty nie sumują się do 100 ponieważ uczniowie mogą uczyć się więcej niż 1 języka obcego.

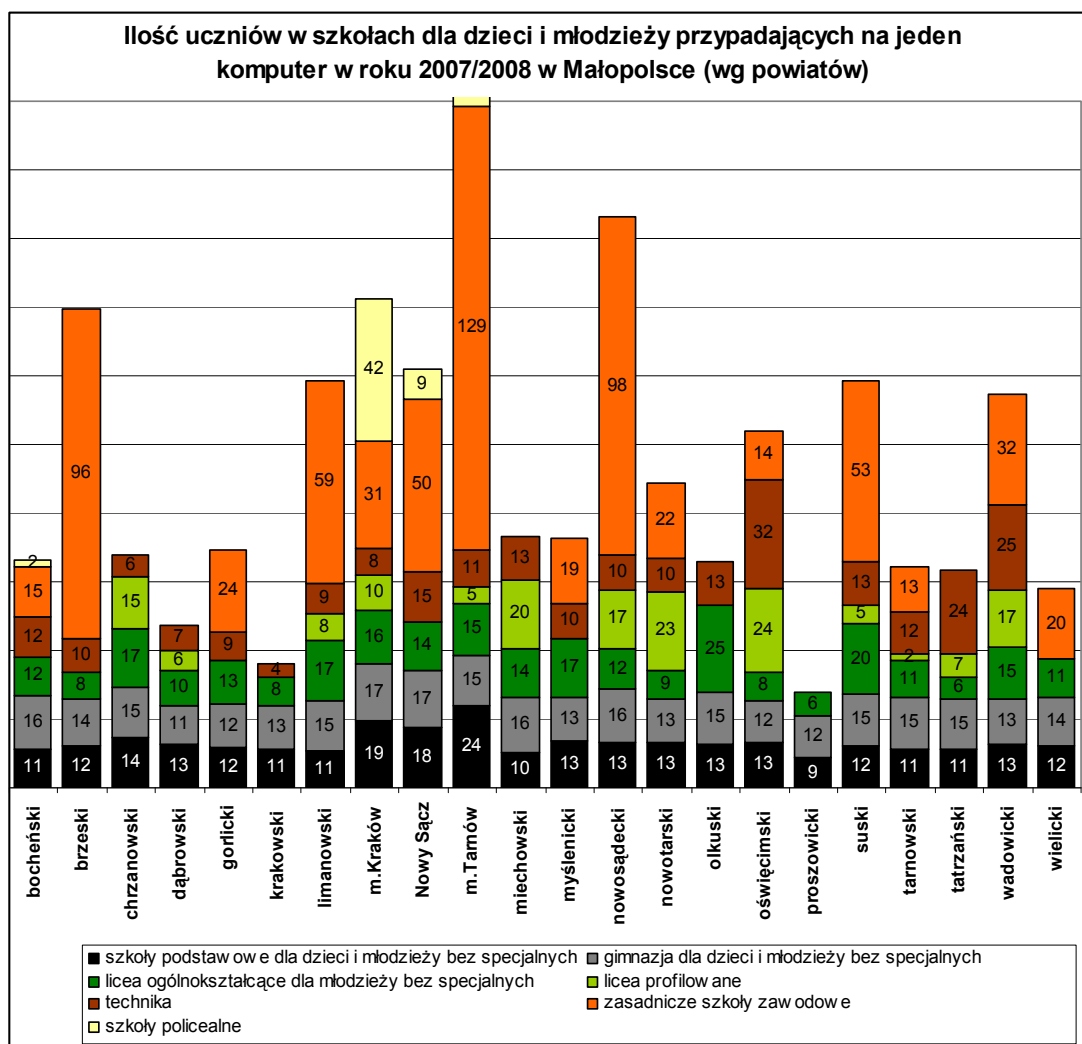
¹² Szkoły ponadgimnazjalne zorganizowane są najczęściej w zespoły szkół, gdzie występuje wspólne użytkowanie komputerów, które wykazywane są raz przez jedną ze szkół.

¹³ Edukacja w województwie małopolskim w roku szkolnym 2007/2008. Informacja sygnalna, Urząd Statystyczny w Krakowie, 2008.

W roku szkolnym 2007/2008 w porównaniu z rokiem 2006/2007, w niemal wszystkich typach szkół, zaznacza się wyraźny spadek liczby uczniów przypadających na jeden komputer. W liceach ogólnokształcących, profilowanych i szkołach podstawowych z jednego komputera korzystało średnio 13 uczniów, w gimnazjach 14, a w szkołach policealnych 16. Chociaż w technikach, w porównaniu z rokiem ubiegłym, przybyło uczniów przypadających na jeden komputer z 10 do 11 (co może być spowodowane wzrostem popularności tych szkół) to i tak poziom komputeryzacji w tych szkołach wygląda najlepiej. Spośród wszystkich małopolskich szkół zdecydowanie negatywnie wybijają się zasadnicze szkoły zawodowe, gdzie na jeden komputer przypada przeciętnie 32 uczniów. Warto jednak zauważyć, znaczącą poprawę sytuacji w tych szkołach w odniesieniu do poprzedniego roku.

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

4.3 Egzamin y zewnętrzne

Egzamin y zewnętrzne przeprowadzane s ą na zako ńczenie ka ¼drego etapu edukacji. W szkole podstawowej w ostatnim roku nauki m ³odzie ¼ przyst ¼puje do pisemnego sprawdzianu. W 2008 roku zdawa ³o go w Ma ³opolsce 38,3 tys. uczni ³w. Średni wynik w wojew ³odztwie wyni ³s ² 26,7 punkt ³w na 40 mo ¼liwych, co stanowi ³o o niemal punkt wi ³cej ni ¼ przeciętnie w kraju (Polska 25,8)¹⁴.

Gimnazjali ³ci w ramach podsumowania edukacji zdaj ą egzamin pisemny sk ³adaj ący si ¼ z dw ³ch cz ¼ści: humanistycznej i matematyczno – przyrodniczej. W Ma ³opolsce w 2008 roku przyst ¼pi ³o do niego 44,2 tys. uczni ³w. Średni wynik uzyskany przez zdaj ących w wojew ³odztwie wyni ³s ², z obu cz ¼ści ³ ącznie 60,37 punkt ³w w por ³waniu z 55,27 dla Polski

¹⁴ Sprawozdanie ze sprawdzianu w 2008 roku. Osi ągni ³cia uczni ³w ko ńcz ących szko ³ ę podstawow ą w 2008 roku, Okr ³egowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie, czerwiec 2008.

(na 100 możliwych)¹⁵. Zarówno w części humanistycznej, jak i matematyczno – przyrodniczej małopolscy uczniowie uzyskali rezultaty powyżej średniej krajowej. Znamienne jest, że młodzież, tak w województwie, jak i w całej Polsce, kolejny raz osiągnęła lepsze wyniki z części humanistycznej niż matematyczno – przyrodniczej.

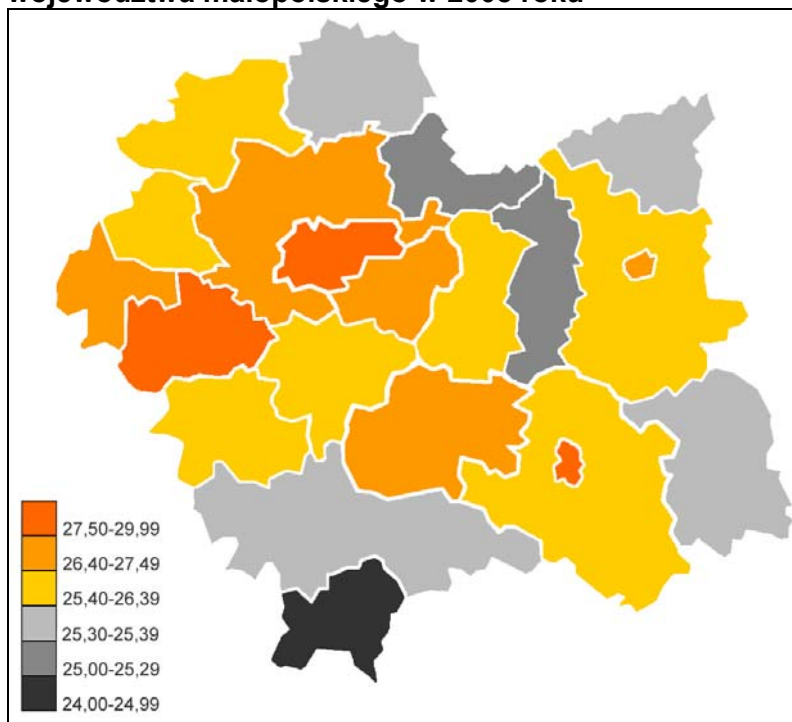
Podobnie także, jak w latach ubiegłych w 2008 roku wyniki gimnazjalistów i uczniów szkół podstawowych były wyższe w miastach niż na wsiach. Wśród powiatów na plus wyróżniły się miasta Kraków i Nowy Sącz, najgorsze wyniki uzyskali: ze sprawdzianu – uczniowie powiatu tatrzańskiego, a z egzaminu gimnazjalnego – powiatu proszowickiego.

Wyniki egzaminu gimnazjalnego w 2008 roku (w punktach)

	Małopolska	Polska
Część humanistyczna (na 50 możliwych)	32,17	30,75
Część matematyczno – przyrodnicza (na 50 możliwych)	28,20	27,07
Ogółem	60,37	55,27

Źródło: OKE w Krakowie

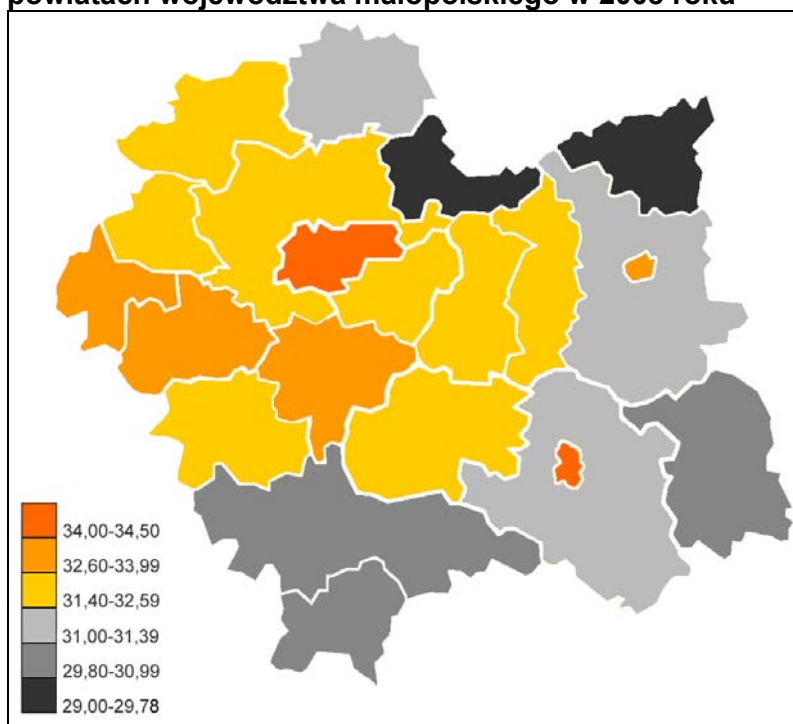
Średni wynik punktowy ze sprawdzianu po szkole podstawowej w powiatach województwa małopolskiego w 2008 roku

Źródło: OKE w Krakowie

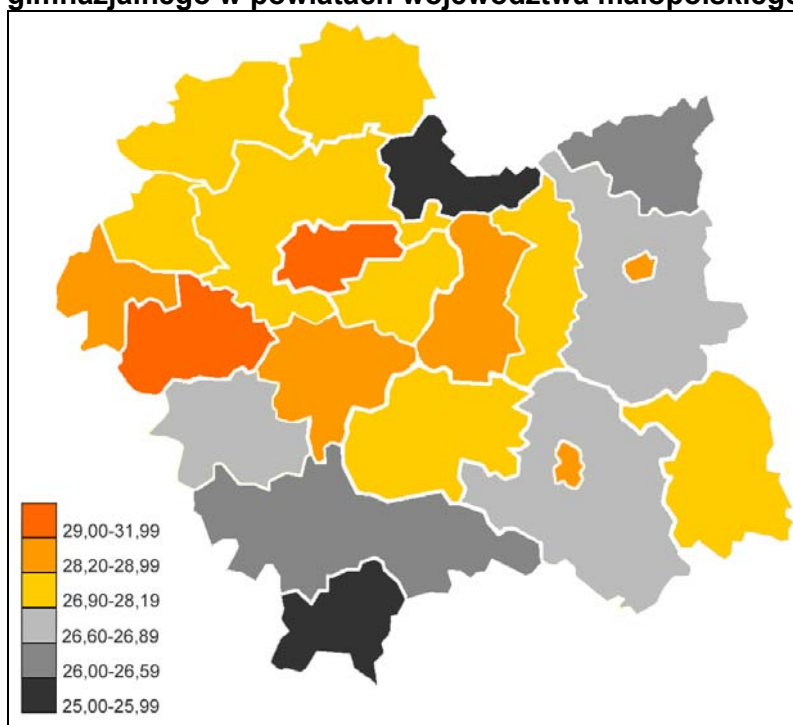
¹⁵ Sprawozdanie z egzaminu gimnazjalnego w 2008 roku. Osiągnięcia uczniów kończących gimnazjum w 2008 roku, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie, czerwiec 2008.

Średni wynik punktowy z części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego w powiatach województwa małopolskiego w 2008 roku

Źródło: OKE w Krakowie

Średni wynik punktowy z części matematyczno – przyrodniczej egzaminu gimnazjalnego w powiatach województwa małopolskiego w 2008 roku

Źródło: OKE w Krakowie

Licea: ogólnokształcące, uzupełniające, profilowane, a także technika i technika uzupełniająca dają możliwość zdawania matury. W 2008 roku do egzaminu dojrzałości w Małopolsce przystąpiło 37,8 tys. uczniów, w tym 1,1 tys., tych którzy zdawali ponownie. Pozytywny wynik uzyskali ci, którzy osiągnęli minimum 30% punktów z 5 egzaminów obejmujących 3 przedmioty obowiązkowe (język polski - egzamin ustny i pisemny, język obcy egzamin ustny i pisemny, przedmiot wybrany egzamin pisemny). W 2008 roku było ich w Małopolsce 83,5%, o nieco ponad 4% więcej niż rok wcześniej. Na podstawie danych z ostatnich dwóch lat widać także, że każda ze szkół poprawiła skuteczność w przygotowaniu do matury. Na pierwszym miejscu pod względem odsetka uczniów zdających maturę pozostaje niezmiennie liceum ogólnokształcące.

Preferencje małopolskiej młodzieży, co do wybieranych w 2008 roku przedmiotów maturalnych przedstawiają się następująco. Wśród języków obcych uczniowie najczęściej zdawali angielski (84%), 13% zdawało niemiecki, pozostali rosyjski (2%) i francuski (1%). Na przedmiot wybierany, młodzież najczęściej decydowała się na geografię (32%), wiedzę o społeczeństwie (20%), biologię (17%) i matematykę (14%)¹⁶.

Udział osób, które zdały egzamin maturalny w województwie małopolskim

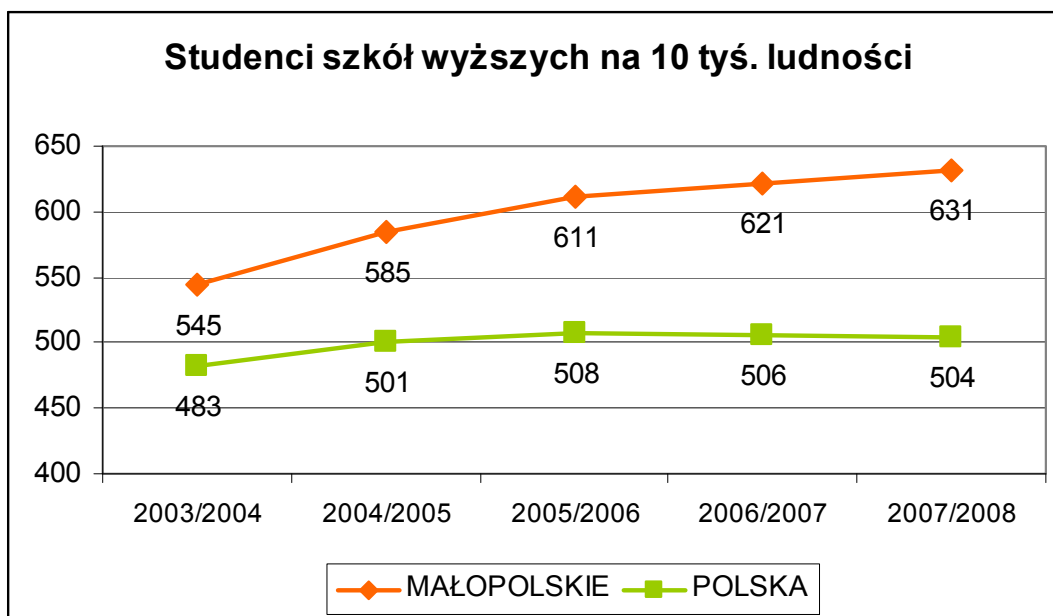
	Licea ogólnokształcące	Licea profilowane	Technika	Licea uzupełniające	Technika uzupełniające	Ogółem
2007	90,2%	67,8%	66,0%	38,5%	30,8%	79,5%
2008	92,6%	74,1%	72,1%	47,1%	36,4%	83,5%

Źródło: OKE w Krakowie

5. SZKOLNICTWO WYŻSZE

Małopolska stanowi ważny, stale rozwijający się ośrodek akademicki - małopolscy studenci to jedna dziesiąta wszystkich studentów w Polsce. W roku akademickim 2007/2008 na 10 tys. mieszkańców w województwie przypadało 631 studentów i było to o 127 więcej niż średnio w kraju. Co więcej, na przestrzeni ostatnich lat wyraźnie widać zwiększający się pod tym względem dystans pomiędzy Małopolską a Polską.

¹⁶ Sprawozdanie z egzaminu maturalnego w 2008 roku. Osiągnięcia maturzystów w 2008 roku, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie, czerwiec 2008.

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

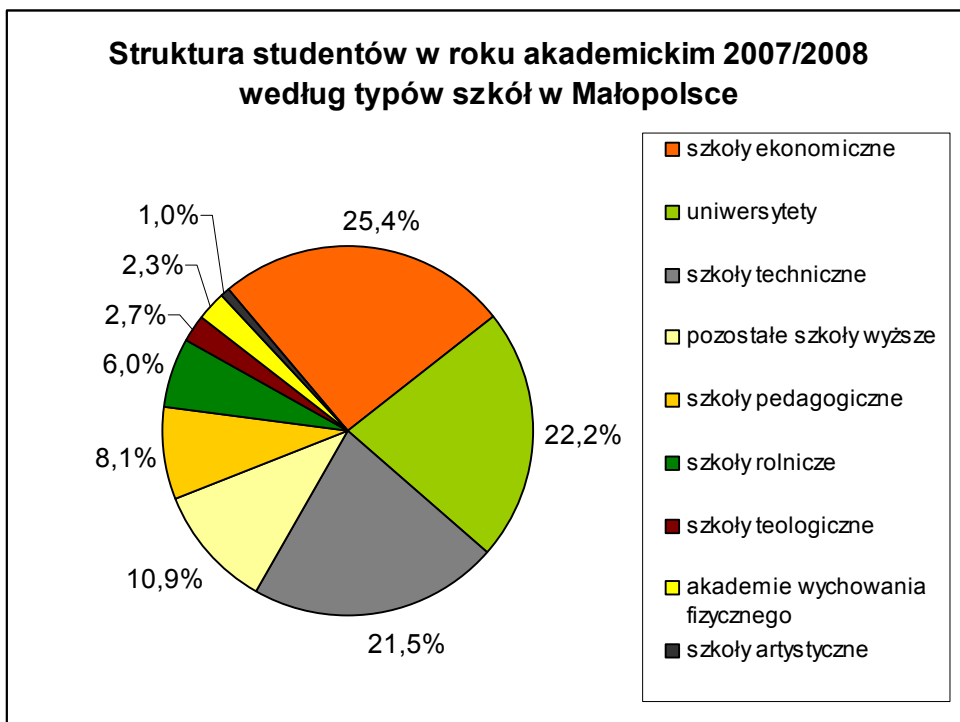
W roku 2007/2008 w województwie uczyło się 207,0 tys. studentów, o niemal 2% więcej niż w roku poprzedzającym, w tym 56,6% studiowało w trybie stacjonarnym, a 43,4% w trybie niestacjonarnym. Zdecydowana większość (75,9%) uczęszczała do szkół publicznych. Warto zauważyć także, że wśród ogółu studiujących w Małopolsce rośnie udział kobiet, w 2007/2008 wyniósł – 56,1%.

W całym województwie w roku akademickim 2007/2008 funkcjonowały 34 uczelnie wyższe, najwięcej w Krakowie (21) oprócz tego w: Bochni, Brzesku, Chrzanowie, Nowym Sączu, Nowym Targu, Oświęcimiu, Suchej Beskidzkiej i Tarnowie. Ponadto kilka uczelni prowadziło zamiejscowe ośrodki w celu zwiększenia dostępności kształcenia poza obszarami dużych miast¹⁷.

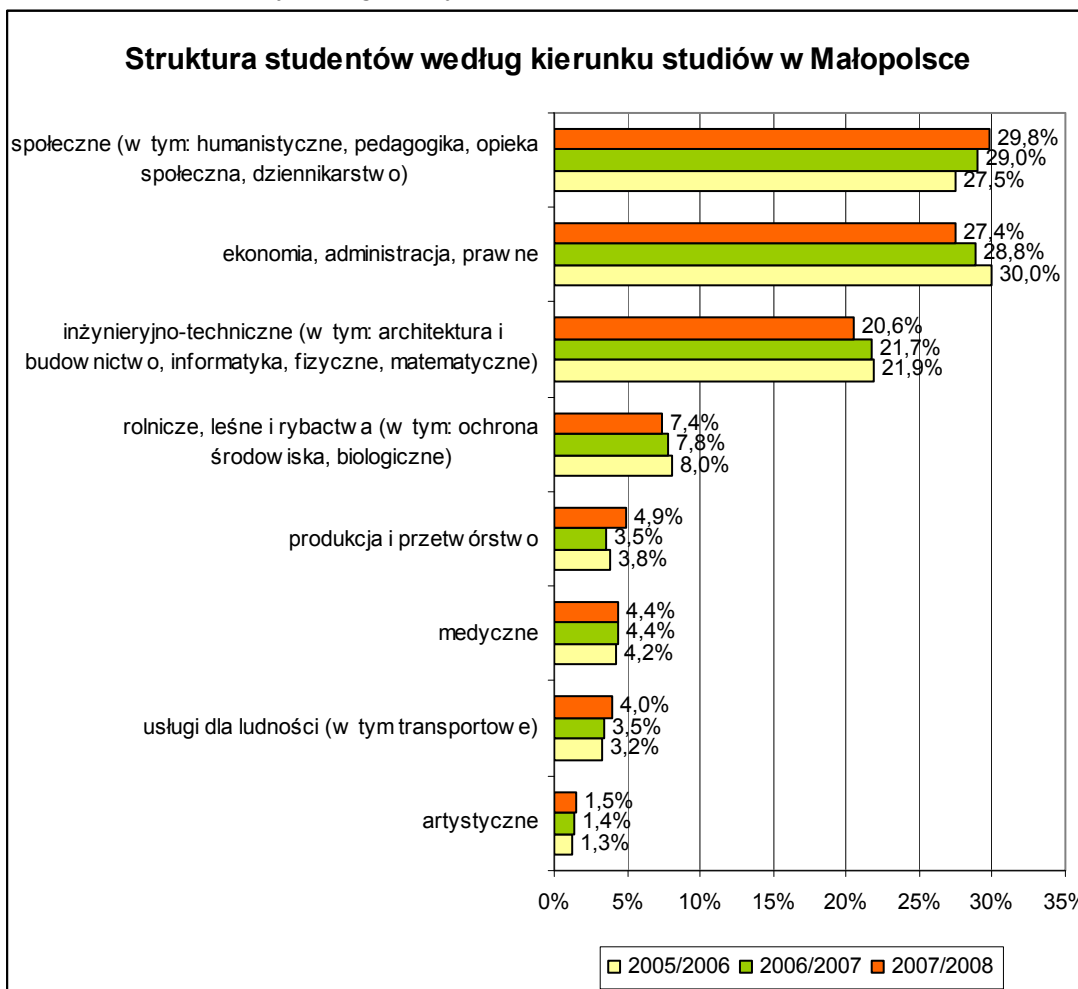
Najwięcej małopolskich studentów uczyło się w szkołach ekonomicznych (25%). 22% kształciło się na uniwersytetach¹⁸, a 21,5% na uczelniach technicznych. Wśród studentów największą popularnością cieszyły się kierunki społeczne oraz ekonomiczne, które razem studiowało niemal 60% małopolskich studentów. 20% wybrało kierunki typowo ścisłe (inżynieryjne, matematyczne).

¹⁷ Edukacja w województwie małopolskim w roku szkolnym 2007/2008. Informacja sygnałna, Urząd Statystyczny w Krakowie, 2008.

¹⁸ Prezentowane dane dotyczą jednego uniwersytetu – Uniwersytetu Jagiellońskiego. Obecnie w Małopolsce oprócz Uniwersytetu Jagiellońskiego funkcjonują jeszcze 3 uniwersytety: Uniwersytet Ekonomiczny (zmiana z Akademia Ekonomiczna 6 lipca 2007), Uniwersytet Rolniczy (zmiana z Akademia Rolnicza 11 kwietnia 2008) oraz Uniwersytet Pedagogiczny (zmiana z Akademia Pedagogiczna 20 listopada 2008).

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

Źródło: GUS, Bank Danych Regionalnych

W ostatnich latach obserwowany jest wyraźny wzrost liczby absolwentów. W roku 2007/2008 dyplom ukończenia otrzymało 37,4 tys. osób, o 8% więcej niż w roku poprzednim. Spośród nich najwięcej (39,4%) skończyło jednolite studia magisterskie, a 31,1% studia zawodowe pierwszego stopnia z tytułem licencjata.

Widocznie wzrasta również liczba osób, które decydują się kontynuować naukę na studiach podyplomowych i doktoranckich. W roku akademickim 2007/2008 wszystkich słuchaczy i uczestników było 20,0 tys., dominowały wśród nich kobiety (64%).

Wzrastająca liczba studentów pociąga konieczność zwiększania zatrudnienia wśród nauczycieli. Dokładnie taki trend obserwowany jest w Małopolsce. W porównaniu z rokiem akademickim 2006/2007, gdy było ich 21,8 tys., w 2007/2008 przybyło 350 wykładowców.

6. KSZTAŁCENIE DLA DOROSŁYCH

W roku szkolnym 2007/2008 w Małopolsce funkcjonowało w sumie 296 szkół dla dorosłych, z których korzystało 19,4 tys. osób¹⁹. W tym w liceach ogólnokształcących uczyło się ponad 13 tys. osób, a blisko 5,7 tys. w technikach.

Szkoły dla dorosłych w Małopolsce w roku szkolnym 2007/2008

Typ szkoły	Liczba szkół	Liczba uczniów
Gimnazja	4	247
Zasadnicze zawodowe	7	277
Licea ogólnokształcące (w tym uzupełniające)	190	13082
Licea profilowane	2	127
Technika (w tym uzupełniające)	93	5690

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie

6.1 Instytucje szkoleniowe

Najbardziej kompleksową, choć niepełną, bazą informacji na temat instytucji szkoleniowych, ich oferty i elementów oceny jakości działania tych instytucji jest Rejestr Instytucji Szkoleniowych (RIS). Zgodnie z artykułem 20 Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (z późniejszymi zmianami), instytucja szkoleniowa oferująca szkolenia dla bezrobotnych i poszukujących pracy może uzyskać

¹⁹ Edukacja w województwie małopolskim w roku szkolnym 2007/2008. Informacja sygnałowa, Urząd Statystyczny w Krakowie, 2008.

zlecenie finansowane ze środków publicznych na prowadzenie szkoleń po uzyskaniu wpisu do rejestru instytucji szkoleniowych, prowadzonego przez Wojewódzki Urząd Pracy właściwy ze względu na siedzibę instytucji szkoleniowej²⁰.

Na przestrzeni całego 2008 roku w rejestrze instytucji szkoleniowych województwa małopolskiego aktywnych było 649 podmiotów, a biorąc pod uwagę oddziały i filie ilość ta wynosi 732²¹. Szacuje się, że w RIS zarejestrowanych jest około 70% wszystkich instytucji szkoleniowych działających w Małopolsce²². Blisko 90% instytucji dostarczających usługi szkoleniowe to instytucje niepubliczne. Jedynie 77 spośród wszystkich instytucji dostarczających usługi szkoleniowe to instytucje publiczne. Aż 263 spośród wszystkich instytucji zarejestrowanych w Małopolsce to jednostki prowadzone przez osoby fizyczne w ramach działalności gospodarczej, a 224 to stowarzyszenia, fundacje, spółki lub inne osoby prawne. Jako instytucje szkoleniowe zarejestrowały się także 24 szkoły średnie i policealne, 11 szkół wyższych, 12 zakładów pracy, 3 placówki naukowo-badawcze, 34 Centra Kształcenia Ustawicznego lub Praktycznego oraz 57 ośrodków dokształcania i doskonalenia zawodowego.

Ciekawych wniosków dostarcza informacja na temat dat założenia instytucji szkoleniowych. Stosunkowo duża liczba spośród nich powstała przed 1989 rokiem (69 z nich). Kolejne lata, aż do 2000 roku to okres, gdy powstawało ok. 15-20 instytucji szkoleniowych w ciągu roku. Począwszy od 2000 roku corocznie powstaje pomiędzy 45 – 65 instytucji. Niestety nie ma możliwości oszacowania, jak duża liczba spośród nowopowstałych instytucji kończy w niedługim czasie swą działalność: brak przesłania aktualnych danych i brak wpisu na kolejny rok kalendarzowy może oznaczać zakończenie działalności, ale równie dobrze brak zainteresowania możliwością korzystania ze środków publicznych w danym roku.

Z danych gromadzonych przez Wojewódzki Urząd Pracy wynika, że najpowszechniejszymi formami szkoleń proponowanymi przez instytucje szkoleniowe są kursy (678 instytucji szkoleniowych proponuje tę formę kształcenia), oraz warsztaty szkoleniowe (450). Instytucje szkoleniowe mają w swojej ofercie także praktyki, staże i przygotowanie zawodowe w miejscu pracy (260 propozycji), seminaria i konferencje (390) oraz studia podyplomowe (38 ofert).

²⁰ Tryb dokonywania wpisu w rejestrze instytucji szkoleniowych określa Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 27 października 2004 r. w sprawie rejestru instytucji szkoleniowych obowiązujące od dnia 1 grudnia 2004 r. (Dziennik Ustaw Nr 236 z dnia 29 października 2004).

²¹ Źródłem wszystkich danych dotyczących instytucji szkoleniowych zarejestrowanych w RIS jest baza danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie

²² Górniak, Jelonek, Worek, Małodzińska, Krupnik „Kształcenie ustawiczne w Małopolsce w opiniach przedstawicieli instytucji działających w obszarze kształcenia ustawicznego” – badanie jakościowe, Kraków, 2007.

Formy szkoleń w województwie małopolskim

Forma szkolenia	Liczba instytucji szkoleniowych proponująca poszczególne formy szkoleń
Kursy	675
Praktyki, staże, przygotowanie zawodowe	260
Warsztaty szkoleniowe	450
Studia podyplomowe	38
Seminaria, konferencje	390
Inne formy	89

Źródło: WUP Kraków

Wśród najbardziej popularnych szkoleń dominują przede wszystkim obowiązkowe szkolenia z BHP. Poza tym, najczęściej w ofercie instytucji szkoleniowych pojawiają się takie obszary tematyczne, jak: informatyka i wykorzystanie komputerów, drugie co do częstotliwości to szkolenia z obszaru zarządzanie i administrowanie, a kolejne to obszar szkoleń miękkich - rozwój osobowościowy i kariery zawodowej. Inne, stosunkowo powszechnie oferowane szkolenia dotyczą takiej tematyki, jak: szkolenie nauczycieli i nauka o kształceniu, języki obce, sprzedaż, marketing, public relations, handel nieruchomościami, rachunkowość, księgowość, bankowość, ubezpieczenia, analiza inwestycyjna oraz usługi transportowe, w tym kursy prawa jazdy. Najmniej instytucji oferuje szkolenia z obszaru weterynarii oraz dziennikarstwa i informacji naukowo-technicznej. Mało powszechna jest także oferta szkoleniowa w obszarach wiedzy ogólnej tj.: podstawowe programy ogólne, w tym: matematyka i statystyka, kształcenie umiejętności pisania, czytania i liczenia, nauki o życiu i nauki przyrodnicze, w tym: biologia, zoologia, chemia, fizyka, oraz szkolenia o profilu zawodowym, technicznym, z takich obszarów, jak: górnictwo i przetwórstwo przemysłowe, w tym: przemysł spożywczy, lekki, chemiczny, usługi krawieckie, obuwnicze, usługi stolarskie, szklarskie. Obserwuje się zatem niedobór podaży oferty szkoleń zawodowych, na rzecz szkoleń miękkich i ogólnych.

Liczba bezrobotnych i poszukujących pracy uczestników szkoleń w poprzednim roku kalendarzowym – 2007, według deklaracji instytucji szkoleniowych wyniosła 36,2 tys. Jest to o koło 5 tys. osób mniej niż rok wcześniej. W tym, na zlecenie urzędów pracy przeszkolono 14 tys. osób, na indywidualne zlecenie zainteresowanych 12,9 tys. osoby, zaś na zlecenie innych instytucji 29,8 tys. osób. Należy nadmienić, że instytucje szkoleniowe posiadające wpis do RIS mogą współpracować z urzędami pracy w całym kraju, a zatem liczba przeszkolonych osób bezrobotnych deklarowana przez instytucje zarejestrowane w Wojewódzkim Urzędzie Pracy w Krakowie nie pokrywa się z liczbą osób bezrobotnych

przeszkolonych w Województwie Małopolskim.

Obszary szkoleń prowadzonych w Małopolsce w 2008 roku

Obszar szkolenia	Tematyki prowadzonych szkoleń
1. Podstawowe programy ogólne, w tym: kształcenie umiejętności pisania, czytania i liczenia	13
2. Rozwój osobowościowy i kariery zawodowej	464
3. Szkolenie nauczycieli i nauka o kształceniu	260
4. Sztuka, kultura, rzemiosło artystyczne	50
5. Nauki humanistyczne (bez języków obcych) i społeczne, w tym: ekonomia, socjologia, psychologia, politologia, etnologia, geografia	67
6. Języki obce	348
7. Dziennikarstwo i informacja naukowo-techniczna	2
8. Sprzedaż, marketing, public relations, handel nieruchomościami	294
9. Rachunkowość, księgowość, bankowość, ubezpieczenia, analiza inwestycyjna	320
10. Zarządzanie i administrowanie	560
11. Prace sekretarskie i biurowe	83
12. Prawo	169
13. Nauki o życiu i nauki przyrodnicze, w tym: biologia, zoologia, chemia, fizyka	9
14. Matematyka i statystyka	7
15. Informatyka i wykorzystanie komputerów	687
16. Technika i handel artykułami technicznymi, w tym: mechanika, metalurgia, energetyka, elektryka, elektronika, telekomunikacja, miernictwo, naprawa i konserwacja pojazdów	174
17. Górnictwo i przetwórstwo przemysłowe, w tym: przemysł spożywczy, lekki, chemiczny	16
18. Architektura i budownictwo	68
19. Rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo	55
20. Weterynaria	2
21. Opieka zdrowotna	107
22. Opieka społeczna, w tym: opieka nad osobami niepełnosprawnymi, starszymi, dziećmi, wolontariat	99
23. Ochrona własności i osób	40
24. Ochrona środowiska	46
25. Usługi hotelarskie, turystyka i rekreacja	72
26. Usługi gastronomiczne	66
27. Usługi fryzjerskie, kosmetyczne	160
28. Usługi krawieckie, obuwnicze	15
29. Usługi stolarskie, szklarskie	12
30. Usługi transportowe, w tym kursy prawa jazdy	349
31. Pozostałe usługi	122
32. Inne obszary szkoleń, w tym głównie BHP	770

Źródło: WUP Kraków

Baza danych RIS pozwala wyciągnąć pewne wnioski na temat jakości usług szkoleniowych. 128 instytucji zarejestrowanych w Małopolsce posiada akredytację Kuratora Oświaty lub inne znaki jakości (tj. ISO, PASE i inne). 124 z zarejestrowanych instytucji jest wpisanych do ewidencji prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego na podstawie przepisów o systemie oświaty. Niemal wszystkie instytucje szkoleniowe (675) prowadzą badanie efektywności prowadzonych szkoleń. Uzyskanie wpisu do RIS nie jest równoznaczne z potwierdzeniem wysokiej jakości usług świadczonych przez daną instytucję. Instytucje szkoleniowe ubiegające się o wpis do rejestru instytucji szkoleniowych nie muszą posiadać akredytacji kuratora oświaty wymaganej przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 grudnia 2003 r. w sprawie akredytacji placówek i ośrodków prowadzących kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych.

Zdecydowana większość wykładowców i trenerów pracujących w instytucjach szkoleniowych - 12,4 tys. - zatrudniana jest w niepełnym wymiarze czasu pracy, natomiast 2,2 tys. pracuje w pełnym wymiarze czasu pracy. Najczęściej formy uzupełniania kwalifikacji proponowane przez instytucje szkoleniowe odbywają się w wynajmowanych salach wykładowych, niemal zawsze wyposażonych w sieć teleinformatyczną. 488 spośród zarejestrowanych instytucji deklaruje, że posiada własny sprzęt komputerowy. Znaczna większość – 597 instytucji – posiada własną bibliotekę lub co najmniej udostępnia literaturę i materiały szkoleniowe swoim słuchaczom na miejscu. Niemal połowa (351) instytucji zawiera umowy z pracodawcami dotyczące kształtowania umiejętności praktycznych uczestników szkoleń.

6.2 Uczestnictwo Małopolan w kształceniu ustawicznym

Trudno jednoznacznie ocenić poziom uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym w 2008 roku. Są dwa powody tego stanu rzeczy. Po pierwsze, trudno uzyskać aktualne dane specyficzne dla województwa. Wyników cyklicznego badania przeprowadzanego przez Główny Urząd Statystyczny, pn. Badanie Aktywności Edukacyjnej Dorosłych, można spodziewać się w roku 2009. Najświeższe dane, pochodzące z poprzedniej edycji badania BAED pochodzą z roku 2006.

Drugim powodem trudności w oszacowaniu faktycznego poziomu uczestnictwa Małopolan w uczeniu się przez całe życie jest nieprzystawalność wskaźników uczestnictwa stosowanych w różnych badaniach. We wspomnianym już badaniu BAED respondenci pytani są o uczestnictwo w jakimkolwiek przedsięwzięciu szkoleniowo-edukacyjnym w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie. W innych natomiast badaniach (np. Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności - GUS, czy też w ramach ewaluacji ZPORR) uwzględnia się

aktywność edukacyjną w przeciągu minionych 4 tygodni. Przyjęta metodologia sprawia zatem, że osiągnane wyniki są rozbieżne.

Bazując na przytaczanych już badaniach GUS przeprowadzonych w 2006 roku²³ poziom uczestnictwa Małopolan w kształceniu ustawicznym należy określić na około 25 %. Spośród ogółu pytaných respondentów około 19% uczestniczyło w pozaformalnych (kursy, szkolenia) przedsięwzięciach edukacyjnych, a 6% korzystało z oferty edukacji formalnej (szkoły dla dorosłych, studia). Należy zauważyć także, że ponad 30% Małopolan aktywnych zawodowo deklaruje, że kształci się incydentalnie, mając na myśli samokształcenie, korzystanie z bibliotek, prasy, Internetu. Jest to zrozumiałe w kontekście deklarowanego powszechnie w badaniach jakościowych pozytywnego stosunku do uczenia się przez całe życie²⁴. Okazuje się bowiem, że Małopolanie postrzegają duże znaczenie wiedzy i umiejętności zdobywanych w codziennym życiu, społecznym i zawodowym, wpisując się tym samym w sposób rozumienia kształcenia całożyciowego propagowanego przez Komisję Europejską.

Nieco mniej pozytywnym aspektem uczestnictwa Małopolan w kształceniu ustawicznym jest potwierdzona prawidłowość, że kształcą się głównie osoby o dużym kapitale społecznym i intelektualnym - młode, dobrze wykształcone, mieszkające w dużych miastach, pracujące. Według badań przeprowadzonych przez zespół badaczy z Instytutu Socjologii UJ²⁵, uczestnictwo w edukacji ustawicznej jest silnie skorelowane z wysokim poziomem wykształcenia formalnego. Blisko 55% osób z wykształceniem wyższym, niezależnie czy są aktywne zawodowo czy nie, kształci się. Analogiczny poziom uczestnictwa osób z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym wynosi zaledwie 1,5%.

Kryterium różnicującym jest także miejsce zamieszkania: zauważalne jest wyjątkowo wysokie uczestnictwo w kształceniu całożyciowym mieszkańców Krakowa (40%), nieco niższe mieszkańców innych dużych miast Małopolski (Nowy Sącz i Tarnów) – 33% i znacznie niższe mieszkańców poszczególnych powiatów, nawet do poziomu 7% w przypadku kilku powiatów (chrzanowski, oświęcimski, olkuski).

Z cytowanych już powyżej badań jakościowych przeprowadzanych w Małopolsce wynika, że najchętniej kształcą się osoby młode (18-24), co trzecia z nich widzi potrzebę uzupełniania kwalifikacji zdobytych drogą formalną. Podobnie myśli co czwarta osoba w wieku 25 – 34.

²³ Badanie Aktywności Edukacyjnej Dorosłych, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 2006.

²⁴ Górniak, Worek, Kształcenie przez całe życie: perspektywa Małopolski, Kraków, 2008.

²⁵ Górniak, Jelonek, Krupnik, Łukaszewicz, Worek, „Kształcenie ustawiczne w Małopolsce w opiniach mieszkańców”, Badanie jakościowe, Kraków, Uniwersytet Jagielloński 2007.

Niepokojący natomiast jest zauważalny spadek aktywności edukacyjnej osób starszych, zwłaszcza tych słabo wykształconych, aż do poziomu kilku procent wśród osób 65+.

6.3 Kształcenie osób w wieku okołoemerytalnym

W raporcie o Kapitale Intelktualnym Polski pada ważny wniosek dotyczący wyjątkowej roli systemu kształcenia ustawicznego w krajach byłego bloku komunistycznego. Kształcenie ustawiczne jest bowiem jedynym mechanizmem, który może spełnić krytyczną funkcję – „uzupełnić luki kompetencyjne wśród osób starszych, w wieku okołoemerytalnym, które zakończyły edukację formalną jeszcze w poprzednim systemie. Chodzi tu o takie kompetencje, jak: kompetencje językowe, umiejętności korzystania z technologii teleinformatycznych i pozostałych kompetencji ogólnych, niezbędnych dla poruszania się po rynku pracy i funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym”²⁶.

Z dostępnych danych ogólnopolskich wynika²⁷, że kapitał osób w wieku okołoemerytalnym jest w sposób wyraźnie niższy od kapitału osób w wieku produkcyjnym. Wynika to między innymi z niskiego udziału tej grupy w uczestnictwie w kształceniu ustawicznym – trzykrotnie niższy niż 20-30 - latków. Sytuacja osób w wieku okołoemerytalnym w Polsce wypada także źle, gdy porówna się ją z sytuacją tej samej grupy w Europie. Przykładowo, w Polsce 20%²⁸ osób w wieku 55-64 korzysta z Internetu, jest to dwukrotnie mniej niż w Unii Europejskiej.

Sytuacja osób w wieku okołoemerytalnym na rynku pracy jest oczywiście zróżnicowana. W ramach tej grupy można wyodrębnić kilka kategorii²⁹. Największą grupę stanowią osoby bierne zawodowo (renciści, emeryci bądź pobierający świadczenia lub zasiłki przedemerytalne). Drugą co do liczebności stanowią osoby pracujące, które owszem, mają niższe aniżeli ich młodszy koledzy wykształcenie formalne, jednakże ich faktyczne kwalifikacje i pozycja zawodowa sytuują ich na lepszej aniżeli tych młodszych pozycji zawodowej. Do tej grupy wliczają się także osoby pracujące na własny rachunek - osoby o najwyższych dochodach i najwyższej pozycji w hierarchii zawodowej. Trzecią wreszcie grupą są osoby bezrobotne, często długotrwale, których liczba w skali całego kraju wynosi między 280 tys. (wg. BAEL GUS) a 400 tys. (zarejestrowani w PUP), co stanowi 4 – 6% populacji osób w wieku 50+. To ta właśnie grupa ma największe deficyty kwalifikacji zawodowych.

²⁶ Raport o Kapitale Intelktualnym Polski, Zespół Doradców Strategicznych Prezesa Rady Ministrów, Warszawa, Lipiec 2008, str. 93.

²⁷ „Diagnoza społeczna 2007”.

²⁸ Eurostat, 2006.

²⁹ „Rynek pracy a osoby bezrobotne 50+Bariery i szanse”, Akademia Rozwoju Filantropii, Warszawa, 2007, str. 46 – 50.

O ważności posiadanych kwalifikacji formalnych i stałym ich uzupełnianiu świadczą wyniki badań dotyczących przechodzenia osób w wieku 50+ w stan bierności zawodowej³⁰. Brak podstawowych umiejętności ogólnych, takich jak, prawo jazdy, znajomość języków obcych, podstawowe umiejętności informatyczne sprzyjają w sposób wyraźny dezaktywacji zawodowej. Szczególnie wyraźne różnice ujawniają się pomiędzy osobami umiejącymi obsługiwać sprzęt komputerowy, a tymi, które tego nie potrafią: ponad 80% mężczyzn i blisko 70% kobiet niepracujących nie posiada takich umiejętności. Wśród pracujących natomiast, 40% mężczyzn i 55 % kobiet deklaruje, że posiada umiejętności informatyczne. Istotne znaczenie dla aktywności na rynku pracy ma także uczestnictwo w szkoleniach zawodowych. Pracujące osoby w wieku okołoemerytalnym deklarują, że na bieżąco szkolą się – w ciągu ostatnich 5 lat mężczyźni odbyli średnio 1,13 szkolenia, a kobiety 1,51. Znacznie rzadziej szkolą się osoby niepracujące. Autorzy raportu podkreślają jednak, że trudno w tym przypadku określić zależność przyczynowo - skutkową. Zwracają uwagę także na fakt, że z jednej strony osoby w wieku okołoemerytalnym szkolą się niechętnie z własnej inicjatywy, lecz z drugiej strony także pracodawcy niechętnie inwestują w starszych pracowników i rzadziej niż pracowników młodszych wysyłają na szkolenia.

Autorzy raportu w ramach rekomendacji³¹ postulują, by kształceniem ustawicznym obejmować osoby w wieku 45 - 55, kiedy to pojawiają się już niedobory i niedopasowania kwalifikacji, lecz jeszcze nie są one bezpośrednią przyczyną wypadania poza rynek pracy.

Próbie zebrania inicjatyw skierowanych do osób w wieku okołoemerytalnym z województwa małopolskiego podjął Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Powstał Małopolski Katalog Inicjatyw na rzecz seniorów, internetowa baza danych dająca zbiorczą informację na temat realizowanych w województwie projektów skierowanych do tej grupy beneficjentów ostatecznych. Projekty odpowiadają na ich potrzeby i w ramach nich przewidywane są działania w następujących obszarach: czas wolny, twórczość, edukacja, turystyka i rekreacja, integracja, zdrowie, informacja, poradnictwo, pomoc rzeczowa i finansowa, opieka³².

Jedną z instytucji kierujących swe działania specyficznie do seniorów, jest „Akademia Pełni Życia” - członek „Małopolskiego Partnerstwa na rzecz Kształcenia Ustawicznego”. W ramach swych działań stałych prowadzi spotkania Klubu Seniora Europejczyka, podczas których prowadzone są wykłady na tematy aktualne, seminaria z literatury i filozofii,

³⁰ „Dezaktywizacja osób w wieku okołoemerytalnym”, MPiPS, Warszawa, 2008.

³¹ Ibidem

³² www.rops.krakow.pl

warsztaty plastyczne, kursy językowe – angielski, niemiecki, francuski, a także kursy komputerowe na różnych poziomach zaawansowania. Od momentu powstania, od w 2002 roku, Akademia zrealizowała 20 projektów, zapewniła udział w kursach około 2 tys. osób, prowadzi około 8,5 tys. godzin zajęć komputerowych rocznie, a także upowszechniła 3,7 tys. „Podręczników Podstaw Obsługi Komputera dla Seniorów” własnego autorstwa³³.

W Małopolsce działają liczne Uniwersytety Trzeciego Wieku, m. in. w Krakowie – Jagielloński Uniwersytet Trzeciego Wieku, Uniwersytet II Wieku przy Małopolskiej Wyższej Szkole Ekonomii w Tarnowie, Sądecki Uniwersytet Trzeciego Wieku, a także stowarzyszenia i instytucje działające na rzecz Seniorów w Andrychowie, Oświęcimiu, Proszowicach, Zakopanem³⁴.

7. WNIOSKI

1. W Małopolsce, na przestrzeni ostatnich czterech lat, obserwowany **jest wzrost wykształcenia mieszkańców**. Coraz więcej Małopolan posiada wykształcenie wyższe i średnie ogólnokształcące. Wzrost aspiracji edukacyjnych jest niewątpliwie pozytywnym sygnałem.
2. **Niekorzystnie przedstawia się sytuacja w zakresie dostępności do wychowania przedszkolnego**. W przełomowym roku reformy edukacyjnej – 1999/2000 - 42,3 tys. sześciolatków z Małopolski uczęszczało do różnego typu placówek wychowania przedszkolnego. W kolejnych latach liczba ta systematycznie spadała. W roku szkolnym 2007/2008 osiągnęła poziom 31, 6 tys. dzieci, to jest o 2,8 tys. mniej niż w roku poprzednim. Dostęp dzieci w wieku 3-5 lat do przedszkoli jest tym bardziej utrudniony.
3. **Spośród szkół ponadgimnazjalnych największą popularnością cieszą się licea ogólnokształcące, mniejszą szkolnictwo zawodowe** (w tym przede wszystkim zasadnicze szkoły zawodowe) chociaż absolwenci kończący te placówki są częściej poszukiwani przez pracodawców. Sytuacja ta wynika m.in. z mocnego promowania w ostatnich latach szkolnictwa ogólnokształcącego oraz braku wiedzy wśród młodzieży o możliwościach, jakie stwarza szkolnictwo zawodowe - kończąc szkołę zawodową i zdając egzamin zawodowy młody człowiek nie tylko ma w ręku konkretny fach, ale też może kontynuować naukę, w tym na studiach wyższych. Co więcej, jak wynika z

³³ www.apz.org.pl

³⁴ www.utw.pl

Badania praktycznej nauki zawodu³⁵, osoby, które w ramach obowiązku szkolnego odbywają praktyczną naukę zawodu u pracodawcy, mają szansę - jeszcze przed zakończeniem edukacji - znaleźć u niego zatrudnienie na stałe. Dlatego też o wszystkich perspektywach związanych z kształceniem zawodowym młodzieży oraz ich rodzice powinni być informowani, zanim podejmą decyzję, co do dalszej edukacji. Rzetelne doradztwo na etapie gimnazjum pozwoliłoby uczniom dokonywać świadomych wyborów dotyczących przyszłości zawodowej.

4. We wszystkich typach szkół, od podstawowych po policealne, **dominuje nauczanie języka angielskiego**. Na egzaminie dojrzałości zdecydowana większość maturzystów również wybiera ten właśnie język, w ramach obowiązkowo zdawanego języka obcego nowożytnego.
5. Wyraźnie **podnosi się poziom komputeryzacji w małopolskich szkołach**. Najlepiej pod względem liczby uczniów przypadających na jeden komputer wypadają technika, najgorzej zasadnicze szkoły zawodowe. Trzeba jednak zauważyć, że w zasadniczych szkołach zawodowych w roku szkolnym 2007/2008 odnotowano znaczącą poprawę sytuacji.
6. Małopolscy uczniowie w 2008 roku ponownie osiągnęli **wyższe niż przeciętnie w kraju wyniki na egzaminach zewnętrznych**. Świadczy to o dobrym przygotowaniu oferowanym przez szkoły w województwie. Niemniej jednak niepokoją utrzymujące się różnice pomiędzy obszarami miejskimi, gdzie średnie wyniki punktowe były znacząco wyższe, a wiejskimi. Warto również zwrócić uwagę na sytuację w powiatach, w których rezultaty egzaminów były niższe niż przeciętnie w Małopolsce.
7. Województwo małopolskie rozwija się jako ośrodek akademicki. **W roku akademickim 2007/2008 ponownie zwiększyła się liczba studentów i absolwentów studiów wyższych**. Największą popularnością cieszyły się wśród nich uczelnie ekonomiczne, a co za tym idzie i kierunki o profilu społecznym, humanistycznym oraz ekonomicznym. Negatywnym zjawiskiem jest natomiast malejąca liczba studentów na kierunkach inżynierijno – technicznych. Analogicznie jak w przypadku szkolnictwa ponadgimnazjalnego dla dzieci i młodzieży, w szkołach wyższych zbyt dużo studentów decyduje się na kształcenie ogólne. Lepsze dopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy wydaje się zatem priorytetem.

³⁵ „Nauka zawodu. Szkoła czy pracodawca? Raport z badania praktycznej nauki zawodu, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków, 2009.

8. **Dorośli Małopolanie powszechnie deklarują chęć podnoszenia swoich kwalifikacji.** Z danych statystycznych wynika jednak, że nieznacznie spada liczba uczniów szkół dla dorosłych: do różnego typu szkół w roku szkolnym 2006/2007 uczęszczało 19 998 osób, a rok później 19 423 osoby. Jeśli chodzi o liczbę absolwentów tych szkół, to w 2007 roku wyniosła ona 9 366 osób, a w 2008 roku 5 125.
9. Z deklaracji instytucji szkoleniowych zarejestrowanych w Rejestrze Instytucji Szkoleniowych wynika że **zauważalny jest spadek ilości szkolących się osób w porównaniu z rokiem ubiegłym o około 5 tys.** Baza danych, Rejestr Instytucji Szkoleniowych, obejmuje ponad 600 instytucji, oferujących szeroką gamę kursów, warsztatów szkoleniowych i innych form podnoszenia kwalifikacji. Oferta szkoleniowa tych instytucji kwalifikuje się przede wszystkim do takich obszarów tematycznych, jak: informatyka, zarządzanie, umiejętności miękkie, języki obce, a zatem dotyczy wsparcia rozwoju kompetencji kluczowych. Stosunkowo ograniczona jest podaż szkoleń zawodowych.
10. **Niestety baza danych RIS nie dostarcza pełnej wiedzy na temat oferty małopolskich instytucji szkoleniowych** – informacje zawarte w bazie są deklaratywne i nie podlegają żadnej weryfikacji. Nie wynikają z niej wprost pełne informacje na temat jakości usług małopolskich instytucji szkoleniowych. Dzieje się tak między innymi ze względu na fakt, że same instytucje szkoleniowe nie do końca mają świadomość, jakim procedurom oceny jakości podlegają. Przykładowo, zdarza się, że działania na podstawie przepisów o systemie oświaty uznaje się za równoważne posiadaniu akredytacji Kuratora Oświaty. Akredytację może uzyskać placówka, która m.in.: zapewnia bazę wyposażoną w środki dydaktyczne, zatrudnia wykwalifikowaną kadrę, opracowuje i udostępnia materiały metodyczno-dydaktyczne. W bazie danych Kuratorium Oświaty w Krakowie znajdują się 73 akredytowane placówki kształcenia ustawicznego (stan na luty 2009). Akredytacja może obejmować całość lub część prowadzonego kształcenia.
11. Podsumowując, **występują trudności z oszacowaniem liczby osób kształcących się drogą nieformalną:** brak jest jednolitych metod pomiaru uczestnictwa w kształceniu całożyciowym, badania nie są wykonywane z systematycznością pozwalającą na coroczne dokonywanie porównań. Z danych wynika jednak, że **Małopolska nie odbiega od wskaźników wytyczonych w**

strategicznych dokumentach Unii Europejskiej. Do roku 2010 przeciętny poziom uczestnictwa w formach kształcenia ustawicznego w Unii Europejskiej, także w Małopolsce powinien wynosić przynajmniej 12,5% dla dorosłej ludności w wieku produkcyjnym (25-64 lata).

12. W ramach realizowanych projektów unijnych i programów ukierunkowanych na promowanie uczenia się przez całe życie **zwiększyła się liczba inicjatyw kierowanych do osób w wieku okołoemerytalnym oraz seniorów.** Pozytywnym przykładem tego typu działań są Uniwersytety Trzeciego Wieku, projekt „Zysk z dojrzałości”, program „Seniorzy w Akcji”, czy w działalność Akademii Pełni Życia w Krakowie .
 - a. W celu rozwoju kształcenia ustawicznego a także promowania idei uczenia się przez całe życie konieczne jest kontynuowanie partnerskiej **współpracy instytucji z obszaru rynku pracy edukacji i szkoleń** . Współpraca ta daje możliwość realizacji regionalnej polityki w zakresie uczenia się przez całe życie i zmierza do wypracowania rozwiązań dotyczących mierzenia jakości usług edukacyjno-zawodowych oraz szerszego dostępu do informacji na temat oferty w tym zakresie dla mieszkańców